

**BESLUTSPROTOKOLL**  
**Sammanträdesdatum**  
2024-01-24

Arbetstidsnämndens kansli  
Sveriges Kommuner och Regioner

Dnr: SKR 2023 0xxxx, två ärenden

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 24 januari 2024,  
kl. 13:00-16:00

## Dispensansökan två ärenden, Region Gotland

### Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut i de två ärendena framgår av bilaga, 3 sidor.

### Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

### Ärendeberedning

Ärendena har beretts av SKR samt Sveriges läkarförbund.

Beslutet expedierat 2024-02-14

Ordförande  
Kurt Eriksson

---

## **Dispensansökan Region Gotland, två ärenden**

### *Bakgrund*

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i AB § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till HÖK/AB, bl.a. bilagan Specialbestämmelser för läkare. De nya bestämmelserna i avtal samt bilagor träder ikraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till HÖK/ AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i § 3 i överenskommelsen om dispens och har följande lydelse.

### **§ 3 Dispens**

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till

AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

#### **Anmärkning**

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

#### *Ansökan från Region Gotland*

Begäran om dispens gäller AB § 13 mom. 5 och punkt 4 b) i läkarnas specialbestämmelser.

Regionen har skickat in två ansökningar, en för 1) Anestesi/Operation/IVA och en för 2) Gynekologi/Obstetrik. Båda ansökningarna avser Visby lasarett.

De anförda skälen för dispens är i huvudsak desamma i båda ansökningarna varför de prövas i ett sammanhang.

De berörda yrkesgrupperna vid 1) är elva överläkare samt två blivande specialister som har jourkompetens för verksamheten på Visby lasarett.

De berörda yrkesgrupperna vid 2) är specialister och överläkare som har jourkompetens för verksamheten på Visby lasarett. Verksamheten har fem överläkare (med varierande tjänstgöringsgrad), fyra specialistläkare (med varierande tjänstgöringsgrad) och två ST-läkare.

Region Gotland har ingående beskrivit de berörda verksamheterna och behovet av dispens. Bland annat har man pekat på att det råder brist på läkare. Inom 1) är bemanningen idag 9,3 tjänster istället för de 15 heltider som krävs för att bemanna de jourlinjer som ska täckas. För 2) är bemanningen i nuläget 8,3 tjänster, men skulle behöva vara 12,4 läkare för att bemanna verksamheten.

Som skäl för dispens har regionen sammanfattningsvis anført följande.

Konsekvenserna av utebliven dispens är neddragning av planerad vård samt att man inte kommer att kunna bedriva utbildningsverksamhet, vilket drabbar kompetensförsörjningen på kort och lång sikt.

Vidare har regionen pekat på att man inte kommer att kunna erbjuda samma vård som idag, vilket riskerar att förlänga vårdköerna. Om seniora läkare inte kan arbeta i daglig verksamhet kommer kompetensförsörjningen inte att kunna upprätthållas. Om planerad vård behöver minskas kommer man inte längre att kunna bedriva utbildningsverksamhet och därmed riskera att tappa sina juniora läkare. På längre sikt ser man problem med kompetensförsörjningen då man till stor del förlitar sig på att själva utbilda den breda kompetens som ö-läget kräver.

### *Bedömning*

Enligt de ovan redovisade reglerna för dispens kan sådan endast beviljas under förutsättning att arbetsgivaren har uttömt alla möjligheter att bemanna verksamheten enligt AB och aktuell bilaga och då inga andra rimliga åtgärder står till buds.

Huvudregeln i läkarnas specialbestämmelser är att förläggning av ordinarie arbetstid sker helgfri måndag till fredag klockan 07-21. En ny punkt 4 b) i specialbestämmelserna trädde ikraft den 1 februari 2024. Ändringen innebär att andelen jour kan utökas till att utgöra hela den högsta sammanlagda arbetstiden om 20 timmar.

Ansökningarna om dispens gäller 24 timmars jourpass utan inslag av ordinarie arbetstid.

Nämnden anser att dispens ska beviljas. Regionen har visat att det är nödvändigt med dispens utifrån flera samverkande omständigheter såsom läkarbristen i kombination med det sårbara geografiska ö-läget. Härtill kommer svårigheter att annars klara utbildningsverksamhet och kompetensförsörjning, vilket i sin tur påverkar medborgarnas tillgång till akut och adekvat vård.

### *Beslut*

Arbetstidsnämnden beviljar Region Gotlands ansökan om dispens att utöka den högsta tillåtna sammanlagda arbetstiden som anges i AB § 13 mom. 5 från 20 timmar till 24 timmar samt att kunna använda den utökade sammanlagda arbetstiden i enlighet med punkt 4 b) i läkarnas specialbestämmelser där andelen jour utökas så att jour kombineras med jour i högst 24 timmar sammanlagt.

Dispens beviljas under tiden 1 februari 2024 - 31 januari 2025.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.